

СУЧАСНІ ТЕХНІКИ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

MODERN TECHNIQUES OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS

У статті автор розкрив зосередив увагу на техніках крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу. З опорою на методологію особистісного, інтеркультурного і аксіологічного підходів охарактеризовано ознаки такої комунікації: технологічні, аксіологічні, процесуальні.

Актуальність заявленої теми автором обґрунтована соціальними, культурними, психологічними і педагогічними та іншими чинниками.

Автор у статті зазначив, що крос-культурна комунікація означає багатокомпонентну систему якості особистості. Така комунікація передбачає досягнення мети: опанування учасниками освітнього процесу комунікативними компетентностями для підвищення рівня академічної мобільності, формування професійної спрямованості на успіх у здобуванні освіти, забезпечення професійної спрямованості навчальної комунікації, створення умов для самореалізації її самовдосконалення через вербальні, невербальні засоби комунікації з точки зору освітньої практики.

Для досягнення цієї мети важливо опанувати знання про сучасні національні особливості спілкування (вербально, невербально), позитивний досвід інтерпретації традицій, інформації про культурні особливості, результативний досвід комунікації і порозуміння між представниками різних культур, представників інших етнічних груп.

Автором наголошено, що для опанування сучасними техніками крос-культурної комунікації важливо зосередити увагу педагогічного працівника на досягнення таких завдань: надання здобувачам освіти актуальних знань теоретичних положень крос-культурної комунікації; створення умов для набуття здобувачами практичного комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей і спонукає особистість до самореалізації, активної пізнавальної діяльності, евристичної діяльності.

У статті наголошено, що крос-культурна комунікація має солідний ресурс для вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері: ефективний вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних і позамовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття та продукування якісного усного та писемного мовлення, вибір комунікативно виправданих мовних засобів.

У статті представлено пропозиції автора щодо використання техніки Science Slam в якості креативного навчання крос-культурної комунікації, навчально-пізнавальної, науково-дослідницької конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу. Цей формат дає змогу організувати науково-популярні дискусії за допомогою прийомів, які зрозумілі і прийнятні для представників різних культур, етнічних груп.

Перспективою подальшого розроблення заявленої теми визначено пошук шляхів дистанційної крос-культурної взаємодії з використанням прийомів Science Slam.

Ключові слова: якість освіти, мовно-комунікативна компетентність, аксіологічний підхід, крос-культурна комунікація, спілкування, навчання, розвиток, творчість.

In the article, the author revealed and focused attention on the techniques of cross-cultural communication of participants in the educational process. Based on the methodology of personal, intercultural and axiological approaches, the signs of such communication are characterized: technological, axiological, procedural.

The relevance of the declared topic by the author is substantiated by social, cultural, psychological and pedagogical and other factors.

The author noted in the article that cross-cultural communication means a multi-component systemic quality of the individual. Such communication involves the achievement of the goal: acquisition by the participants of the educational process of communicative competences to increase the level of academic mobility, the formation of a professional focus on success in education seekers, ensuring the professional focus of educational communication, creating conditions for self-realization and self-improvement through verbal and non-verbal means of communication from the point of view of educational practice.

To achieve this goal, it is important to acquire knowledge about modern national features of communication (verbal, non-verbal), positive experience of interpreting traditions, information about cultural features, effective experience of communication and understanding between representatives of different cultures, representatives of other ethnic groups.

The author emphasized that in order to master the modern techniques of cross-cultural communication, it is important to focus the attention of the pedagogical worker on achieving the following tasks: providing students with up-to-date knowledge of the theoretical provisions of cross-cultural communication; creation of conditions for students to acquire practical communicative experience, which contributes to the development of creative abilities and encourages the individual to self-realization, active cognitive activity, heuristic activity.

The article emphasizes that cross-cultural communication has a solid resource for developing the skills of optimal language behavior in the professional sphere: effective influence on the interlocutor through the skillful use of various linguistic and non-linguistic means, mastering the culture of monologue, dialogue and polylogue; perception and production of high-quality oral and written speech, selection of communicatively justified language means.

The article presents the author's proposals regarding the use of the Science Slam technique as a creative training of cross-cultural communication, educational-cognitive, scientific-research constructive interaction of participants in the educational process. This format makes it possible to organize popular science discussions using techniques that are understandable and acceptable for representatives of different cultures and ethnic groups.

УДК 378.06:37.04

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.3.22>

Петренко Т.В.,

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

The prospect of further development of the declared topic is the search for ways of remote cross-cultural interaction using ScienceSlam techniques.

Key words: *quality of education, linguistic and communicative competence, axiological approach, cross-cultural communication, communication, learning, development, creativity.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Проблематика набуття крос-культурної компетентності є вкрай актуальною і затребуваною. В площині освітніх, педагогічних наук ця проблема актуалізована потребою збереження і популяризації національної ідентичності у здобувачів – громадян України, які вимушено емігрували у зв'язку з військовою агресією російської федерації, здобувачів – громадян України, які мають статус ВПО, перебувають на непідконтрольних Україні територіях, в регіонах, де відбуваються активні бойові дії, інформаційні атаки.

Крос-культурна комунікація як соціокультурний і психолого-педагогічний феномен цікава в контексті менеджменту і адміністрування, з огляду різних сфер. Вартісним є практико-методичний аспект заявленої проблематики. Це обумовлено потребою реалізації гуманістичного і компетентнісного підходів, ідей партнерства учасників освітнього процесу.

На часі не лише вільне володіння мовленнєвою компетентністю, значимі є мовні конструкти у практиці культурної взаємодії, соціальних ініціатив, продуктивних просвітницьких практик. Також крос-культурна комунікація розширює горизонти мовної освіти, оскільки опанування іноземною мовою у відповідному соціокультурному і мовному просторі транслює зовнішні мотивації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз інформаційного базису з обраної теми засвідчив про пильну увагу представників різних галузей знань до проблеми формування крос-культурної комунікації. Методологічні підвалини дослідження крос-культурної комунікації презентовано у наукових працях світових і українських учених. Зокрема, виразною ідеєю соціокультурного значення для втілення гуманістичних цінностей пронизано позицію учених Griffin, Emory A. [2]. Автори наголосили про значимість крос-культурної комунікації для порозуміння представників різних націй, етносів, соціальних груп у часи змін. Цікавий розріз проблеми комунікації презентовано у контексті діяльнісного підходу у публікаціях Ворожбіт-Горбатюк В. В. [6], Борисенко Н. О. Кежань Се [5]. Автори акцентували увагу на партнерстві як важливій умові реалізації інновацій у комунікативних взаємодіях учасників освітнього процесу. Психологічний базис крос-культурної комунікації досить системно представлено у науковій праці Ward C., Vochner S., Furnham A. [3]. Міждисциплінарний підхід представлено у публікаціях авторів: Gesteland R. [1], М. Алдошиної [4], Н. Самойленко [9].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Опрацьовані джерела і матеріали підтвердили доцільність проведення цієї наукової розвідки, оскільки проблема технік формування крос-культурної комунікації перебуває в динаміці і потребує системного дослідження прикладного спрямування.

Мета статті: конкретизувати ознаки крос-культурної комунікації, представити авторське бачення можливості використання технік Science Slam в процесі формування крос-культурної комунікації.

Виклад основного матеріалу. У цьому дослідженні ми послуговуємося методологією, що презентована особистісним, інтеркультурним і аксіологічним підходами. Ці підходи орієнтують комуніканта на опанування техніками, технологіями крос-культурного комунікування на засадах прийняття гуманістичних цінностей, апріорної цінності національних цінностей з одночасним толеруванням і визнанням права представників інших націй визначати ієрархію цінностей з урахуванням власної ментальності, національної культурної традиції. Цього можна досягти через систематичний досвід практикування. Тому має значення аспект процесуальний.

У цій статті ми послуговуємося таким розумінням ключової дефініції: багатокомпонентна системна якість особистості, обумовлена психологічними, педагогічними, соціальними, культурними чинниками. Така комунікація передбачає опанування учасниками освітнього процесу комунікативними компетентностями для підвищення рівня академічної мобільності, формування професійної спрямованості на успіх у здобувачів освіти, забезпечення професійної спрямованості навчальної комунікації, створення умов для самореалізації й самовдосконалення через вербальні, невербальні засоби комунікації з точки зору освітньої практики.

Для крос-культурної комунікації цінними є такі техніки, які б задовольняли низку вимог, а саме: можливість продемонструвати знання національної та іншої культури через широкий комунікаційний досвід, зорієнтованість на релятивну аналітику і зіставлення ідейних, обрядових, символічних традиційних мовних конструктів і засобів невербального спілкування, спрямованих на пошук спільних чи однозначних культурних компонентів, попередження непорозумінь [7], когнітивний аспект навчальної взаємодії [6] з апріорним значенням попередньої контактності для збагачення комунікантів відомостями про культурну, мовну своєрідність комунікантів.

Зазначимо тут, що комунікація, у тому числі – крос-культурна – діяльнісне поняття, яке формується і вдосконалюється через постійне практикування. Підтримуємо точку зору науковиці А. Солодкої щодо системного бачення складників такої компетентності, зокрема через системне поєднання у структурі крос-культурної комунікативної компетентності лінгвістичного, дискурсивного, предметного, мовленнєвого, соціокультурного, історико-ментального складників [10].

Технологічний аспект вибору технік формування крос-культурної комунікації передбачає фіксацію уваги на проблемі-спонуді комунікації, діалогу – як ресурсу досягнення порозуміння представників різних культур, точок зору тощо. На наш погляд, для опанування сучасними техніками крос-культурної комунікації важливо зосередити увагу учасників освітнього процесу на надання актуальних знань теоретичних положень крос-культурної комунікації, створення умов для набуття здобувачами практичного комунікативного досвіду на засадах креативності, активної пізнавальної діяльності, евристичної діяльності. Адже крос-культурна комунікація має солідний ресурс для вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері [8]: ефективний вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних і немовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття та продукування якісного усного та писемного мовлення, вибір комунікативно виправданих мовних засобів.

Пропонуємо розглянути стисло потенціал техніки Science Slam в якості креативного навчання крос-культурної комунікації, навчально-пізнавальної, науково-дослідницької конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу. Цей формат дає змогу організувати науково-популярні дискусії за допомогою прийомів, які зрозумілі і прийнятні для представників різних культур, етнічних груп у середовищі молоді.

Принциповою ознакою комунікації Science Slam є відкрите партнерство. Він не може бути вище чи нижче свого слухача, глядача. Рівність культурного рівня, освіченості – основа успіху Science Slam. Соціальна роль слемера межує з мистецькою. Бо він у центрі уваги, дає взірці спілкування. Така його роль твориться як органіка світогляду, позиції громадянина, політичної і громадянської активності, моральності, професійної майстерності. І в цій ролі він перебувати системно, щоб впливати на позицію інших. Наголосимо тут, що одна з особливостей педагогічної професії – публічність. Тому слід пам'ятати, що поведінка в побуті стає еталоном у зоні моральності, естетики професійної і соціальної поведінки. У цьому успіх Science Slam.

Прийоми Science Slam, які допоможуть формувати крос-культурну комунікативну компетентність

здобувача. Зовнішність: вигляд, аксесуари мають бути виразними, але інтеркультурними, ментально нейтральними, відкритими для руху в полікультурний простір. Мова Science Slam: лексично спрощена, насичена простими поняттями. Оскільки слемер-науковець постає реальною особою, яка розповідає і чекає реальних відгуків на свій виступ, виникає процес взаємного спілкування, особлива комунікативна близькість, відкритість почуттів, відвертості, довіри. Позиція слухача в стендапі передбачає відкриту бурхливу реакцію (оплески, нестримний сміх, значні за амплітудою жести, інші відкриті рухи).

Техніка Science Slam «вихід»: для слемера важливо знати про свою аудиторію значимі дрібниці: склад, вік аудиторії, настрої, місце спілкування в загальній канві дня, реакції від спілкування з попередником. Техніка Science Slam «першого слова»: зацікавити своєю персоною. Це може бути акцентний аксесуар, інтонування голосу, невербальні засоби, простота і очевидність першої фрази, цікавий контекст, який приверне увагу до теми, проблеми спілкування (за допомогою так званих гачків: несподіване порівняння, парадокс, дивина, відку на фразу чи репліку залу).

Техніка Science Slam «вимірювання температури загалу» передбачає вміння вгадувати настрої аудиторії, врахуванні обставин, що склалися цієї миті. Слемер-педагог повинен володіти навичками миттєвого сприйняття зворотних реакцій аудиторії, опрацювання такої і оперативного корегування без загравання з аудиторією, без панібратства чи маніпулятивних технік. Фактор часу в Science Slam: точність і чіткість мовлення, зупинки в комунікуванні суворо за логікою температури настрою аудиторії, супровід не повинен відволікати від самої комунікації, повні імені, звання і почесні відзнаки відволікають увагу, форма подачі важливої інформації – вкрай лаконічна. Цінність передмови. Важливо вивчати, досліджувати аудиторію до того, як вона потрапить в поле вашої комунікативної активності. У Science Slam вкрай рідкісні випадковості. Фінал виступу: обривання думки, щоб слухач сам додумав і зробив висновки. Фінал важливий, бо в ньому сфокусовано те, з чим слухач піде від вас. Мовна характерність Science Slam передбачає ретельний відбір варіантів мовної просодики для розкриття тематики виступу. Ескізність використання елементів мовної характеристики дозволяє слухачеві самостійно довершити комунікативний образ, ігрові мовні ефекти на відтворення, вгадування феномена, загального приносить слухачеві естетичну насолоду.

Висновки. Отже, у статті презентовано техніки Science Slam в якості навчання крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу. Цей формат дає змогу організувати науково-популярні дискусії за допомогою прийомів, які зрозумілі

і прийнятні для представників різних культур, етнічних груп. Перспективним напрямом подальшого розроблення заявленої теми є формування технологічних карток використання технік Science Slam в практиці формування крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу залежно від рівня і віку здобувачів, галузі знань тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Gesteland R. Cross-Cultural Business Behavior. Frederiksberg : Copenhagen Business School Press, 2003. 287 p.
2. Griffin, Emory A. A First Look at Communication Theory. McGraw-Hill, 2006. URL: https://www.academia.edu/35377403/Em_Griffin_A_First_Look_at_Communication_Theory_pdf (дата звернення: 21.01.2023).
3. Ward C., Bochner S., Furnham A. The Psychology of Culture Shock. London : Routledge, 2008. 367 p.
4. Алдошина М.В. Г. М. Брусильцева. Крос-культурні комунікації в галузі туризму в умовах глобалізації. *Бізнес-інформ*. 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_3_32.
5. Ворожбіт-Горбатюк В. В.; Борисенко Н. О.; Кежань Се. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як ресурс партнерства. Теорія та методика навчання та виховання, п. 52, р. 52-60, July 2022. doi:<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.05>.
6. Ворожбіт-Горбатюк В. Когнітивний компонент інноваційної педагогічної діяльності вчителя. *Молодь і ринок* № 9/195. 2021. С. 6-11. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.243883>
7. Горлач В.В. Формування вмінь крос-культурної комунікації у майбутніх фахівців сфери обслуговування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2020. 285 с.
8. Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси у соціологічному вимірі: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 12 квітня 2019 р. під заг. ред. В. Ф. Лисак. Маріуполь: МДУ, 2019. 179 с.
9. Самойленко Н.Б. Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю. Севастополь : Рібест, 2013. 412 с.
10. Солодка А.К. Теоретико-методичні засади крос-культурної взаємодії учасників педагогічного процесу вищих навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2015. 462 с.